

SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Director D. GUSTI

An I. N: 2. Februarie. 1936

SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Revista Secției Sociologice a Institutului Social Român

Director: D. GUSTI

Anul I. Nr. 2. Februarie 1936.

CUPRINSUL:

D. Gusti: Invățăminte și perspective din munca echipelor studențești;
D. C. Georgescu: Problema alimentației țărănești; **C. Brăiloiu:** Dealul Mohului; **C. Brăiloiu, H. Brauner, I. Cociș, Ștefania Cristescu, Viorica Sasu, H. H. Stahl:** Cununa în satul Șanț.

CRONICI:

Traian Herseni: În amintirea lui Ștefan Zeletin; **Octavian Neamțu:** Drumul spre sate al tineretului maghiar din Ardeal; **H. H. Stahl:** Al treilea film documentar al Institutului Social Român: „Satul Șanț”; **Prof. T. Al. Știrbu:** Activitatea Institutului Social Basarabia; **Ing. Ion C. Vasiliu:** Institutul de Cercetări Agronomice al României.

DOCUMENTE:

H. H. Stahl: Cum a fugit Ion Poparad din Drăguș, iarna peste munți, în țară, de frica jandarmilor unguri; Un izvod vrâncean de cheltuială la moarte, din 1781.

RECENZII:

H. H. Stahl: Vasile Cosma: Cinci sate din Ardeal; Două monografii rivale; **Mihai Pop:** Buletinul laboratorului de fonetică experimentală; **I. Cazan:** Anuarul Arhivei de folclor; **A. Gorovei:** Noțiuni de folclor; **Emanoil Bucuța:** Amintiri diplomatice; Die internationale Erforschung der Donau als Produktionsgebiet.

INSEMĂNĂRI.

Apare lunar. Exemplarul: 15 lei. Abonamentul anual 150 lei pentru particulari, 1000 lei pentru autorități și instituții.

REDAȚIA și ADMINISTRAȚIA: Institutul Social Român, Piața Romană 6, etaj III. (Palatul Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale), București.

D-nii autori și editori sunt rugați să trimită publicațiile despre care doresc să luăm notă, în două exemplare, pe adresa redacției.

atât de înțelegătoare pentru treaba ce urmează a fi făcută, respectuoasă pentru munca făcută înainte de către alții, cuminte și cumpănită ca exprimare și înălțătoare ca simțăminte.

H. H. Stahl

BULETINUL LABORATORULUI DE FONETICĂ EXPERIMENTALĂ. — Volumul al treilea al buletinului lingvistic publicat în limba franceză, de Laboratorul de fonetică experimentală dela Facultatea de litere din București, (Bulletin linguistique, publié par A. Rosetti vol. III, 1935. Paris librairie E Droz, București-editura „Cultura Națională”) are, cași cele două anterioare, un prim articol de fonetică generală, (Sur la théorie de la syllabe, p. 5-14) în care Dl A. Rosetti ne dă o privire de ansamblu asupra teoriei silabei și fixează ceace apare definitiv câștigat din discuția problemei. Pentru a prezenta problema în ansamblul ei, Dl A. Rosetti o privește din triplu punct de vedere: fiziologic, fizic și psihologic. Fiziologic „c'est aux tracés du souffle expiré, recueilli à l'intérieur et à la sortie de la bouche, et au travail des muscles respiratoires qu'il faut s'adresser pour délimiter la syllabe” (p. 8-9), căci elementul constant al silabei este aerul.

Definirea silabei trebuie deci bazată pe actul articulării iar delimitarea ei pe trecerea dela implosie la explozie. (F. de Saussure)

Delimitarea silabei în punctul de limită dintre cele două articulări nu presupune însă neapărat, identificarea silabei cu grupul ritmic și deci nici punctul culminant al dezvoltării energiei musculare; un grup ritmic putând conține și două silabe.

În definirea silabei din punct de vedere fizic rolul hotărâtor îl are elementul sonor. Acustic silaba este „un element sonor între două depresiuni de sonoritate” (p. 11). Elementul sonor însă, vocală sau consoană, primește calitatea de sonoritate care dă valoare acustică silabei, tot dela curentul de aer, (I. Alusky) deci și pentru realizarea acustică a silabei esențial și permanent este tot curentul de aer.

Că silaba astfel definită din punct de vedere fiziologic și fizic, este și o realitate psihologică, ne-o arată simțul comun identic pe care membrii aceleiași comunități lingvistice îl au pentru delimitarea silabelor. Psihologic, bazată pe tendința de grupare ritmică ce conduce mișcările organice, silaba izolată este „le groupe rythmique le plus petit du langage” (de Groat p. 13).

Alături de această prețioasă contribuție la fonetica generală, Dl A. Rosetti aduce una nu

mai puțin prețioasă la fonetica românească, dându-ne analiza fiziologică și istoria vocalelor *ă*, *i*, (Contributions à l'analyse physiologique et à l'histoire des voyelles roumaines *ă* et *i*. p. 85-112).

Fiziologia vocalelor *ă* și *i* a fost studiată la noi științific, de Iosif Popovici. La rezultatele cercetărilor acestuia Dl A. Rosetti adaugă rezultatele cercetărilor făcute de D-sa cu ajutorul roentgenogramelor, definind fiziologic pe *ă* ca „une voyelle postérieure médiale ouverte” iar pe *i* ca „une voyelle postérieure fermée” (p. 92). Definirea fiziologică este întregită de rezultatele analizei cauzelor istorice care au dat vocalele *ă* și *i* în limba română, acestea fiind fie trecerea spontană a lui *a* și *e* la *ă*, fie influente asimilatoare exercitate de alte sunete ale aceleiași silabe cari au produs schimbări de timbru.

Intr'un alt articol împreună cu Dl A. Graur, Dl A. Rosetti reia problema grupurilor lat. *CT* *CS* în limba română (Sur le traitement des groupes lat. *CT* et *CS*, en roumain. p. 64-84) revizuiind teoriile emise până acum asupra tratării acestor grupuri în romanica orientală și căutând să opună teoriilor neogramatice explicații noi izvorâte din concepții lingvistice moderne și dintr'o largă înțelegere a realităților istoriei culturale a unei limbi. Tratarea grupului lat. *CT* în limbile române nu coincide decât parțial cu cea a grupului lat. *CS*. În română grupul lat. *CT* este reprezentat prin *pt* pe când grupul lat. *CS* datorită asimilației, prin *s*. Cele câteva cuvinte în cari lat. *CS* e reprezentat prin *ps* dr. *coapsă* ar. *frapsin* și ar. *toapsec*, se explică printr'o reacțiune culturală a gramaticilor latini contra asimilării înfăptuită prin refacerea grupului cu oclisivă labială în locul oclusivei palatale.

Grupul lat. *CT* reprezentat în română prin *pt* iar în albaneză prin *fs* își datorește schimbarea prin căderea lui *din* uzul curent și refacerea lui prin înlocuirea oclusivei prepalatale printr'o oclisivă labială.

Toate aceste schimbări s'au putut produce fără să fie nevoie de sunete intermediare.

Flexiunea perfectului lat. *CS* redată în română prin *s* este și ea o dovadă pentru asimilarea grupului lat. *CS* și trecerea lui la *s*.

Dl A. Graur în „Notes sur les diphtongues en roumain” (p. 15-53) analizează diftongii cu *i* și *u* în toate formele lor de realizare și diftongii în neschimbători *ea*, *eo*, *oa* insistând asupra bogăției specifice în diftongi, a limbii române. Analiza obiectivă a diftongilor dă D-lui A. Graur puțința

să lămurească pe lângă expunerea sistematică a problemei, mai multe fapte din istoria sunetelor și să explice existența unor dublete fonetice în limba curentă.

Tot Dl A. Graur se ocupă de morfonemul *ră* și de generalizarea lui ca semn al pluralului la verbe. (Une nouvelle marque de pluriel dans la flexion verbale roumaine, *și-re* et *ră* facultatifs p. 179-185) Servind în sec. XVI ca semn al pers. 3. plural la perfectul simplu, *-ră* s'a aplicat la început numai pers. 1 și 2 plural pentru a evita o confuzie cu singularul. De aci *-ră* a devenit semnul pluralului verbal oridecâteori o confuzie se putea ivi între formele pluralului și cele ale singularului. Azi el tinde să se generalizeze dând forme ca acelea considerate încă vulgare: *lăuda-tără, văzutără*. Paralel cu această generalizare a morfonemului *-ră* în flexiunea plurală a verbelor, avem un *-ră* facultativ cunoscut dialectal și în alte flexiuni verbale, și având funcție stilistică servind ca semn expresiv.

Cuvintelor *bunghi, zbanghiu, chilabă, chilimandros, chiloman, haraiman, halaripu, mucleș* D-l A. Graur le fixează originea țigănească. Țig. *suvară* îl explică din *sfoară* iar rom. *guraliv* prin analogie cu bulg. *govorliv*. (Notes sur „les mots tsiganes en roumain” p. 185-187)

D-l I. Byck încearcă o nouă explicare pentru formele de imperativ *duceți-vă-ți* și *duce-vă-ți* (Sur l'impératif en roumain p. 54-64:), se ocupă de schimbări de conjugare de tipul *a face-a făcea* (: Sur les changements de conjugaison en roumain. p. 188-189:) și de alternanța *d/z*. (: L'alternance d/z p. 189-190:).

Din anchetele dialectologice ale Laboratorului de fonetică experimentală D-l D. Șandru publică pe cea făcută de Domnia-Sa în Lăpujul de sus jud. Hunedoara. (: Enquêtes linguistiques du laboratoire de phonétique expérimentale de la faculté de lettres de Bucarest III. Lăpujul de sus (d Hunedoara) p. 113-187)

Făcută pe baza a două chestionare cu completare de material adunat cu ajutorul fonografului, ancheta D-lui D. Șandru aduce material prețios pentru cercetătorii dialectologiei române. Regretăm numai că D-sa deși dă indicații ample asupra informatorilor și își alege și interoghează informatorii dupe anumite norme sociologice întrebuintate mai înainte în cercetările monografice ale Institutului social român, nu valorifică îndeajuns datele câștigate.

Două dări de seamă una asupra lucrării D-lui Alf. Lombard: La prononciation roumaine Upp-

sala 1935 și alta asupra Istoriza na bălgarsky ezik Sofia 1934 a lui B. Conev, încheie volumul.

Mihai Pop

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR, III, PUBLICAT DE I. MUSLEA (AC, ROM, BUC. 1935). — Al treilea volum al oficiului autorizat de folklor român, cuprinde prețioase contribuții, studii și texte, care justifică iarăși apariția Anuarului său. După considerațiile d-lui Mușlea asupra *activității folklorice a lui I. Bianu* care înregistrează rezonanțele puternice și interesul ce licărea în sufletul fiului de țăran, din acel Făget de pe Târnave, la auzul unei doine ori a unei balade așa cum reese în special din corespondența lui, urmează articolul d-lui I. Diaconu, *Psihologie și creație populară*, în care aduce în discuție una dintre problemele cele mai interesante ale spiritualității populare. E vorba de mult desbătută genesă a poeziei populare care a atras atenția multor cercetători. Comentând stadiul concluziilor în țările occidentale prin lucrările lui O. Böckel, O. Achell, E. Wechsler și L. Lévy-Bruhl precum și etnopsihologia lui W. Wundt și oprindu-și atenția asupra *aspectului ciobănesc*, ca prim element al substratului autentic în poezia populară, demonstrat și recunoscut prin studiile d-lui N. Densusianu, d. Diaconu își plasează supozițiile pe lângă părerile d-lor Cancel și Papahagi, singurele care au pornit din urmărirea fenomenului literar popular în existența lui inițială și au încercat să lumineze procesul ivirii unui motiv poetic popular și circulația lui. Conchisând că „ideile lui Papahagi de o logică sumară, adesea dreaptă, nu păreau în miezul psihologiei creației populare”, d. I. Diaconu se alătură părerilor d-lui Cancel căruia „li revine meritul de a fi încercat o discuție durabilă în acest sens”.

Problema pusă de d. Cancel, orientat de documentatele studii ale lui M. Murko cu privire la plăsmuirea poeziei populare din Bosnia și Herzegovina este îmbrățișată „în bună măsură” de d. D. care din examinarea faptelor crede că „elaborarea folklorică este un aspect specific fiecărui grup etnic”. Deși autorul se oprește aci „nestrămutat”, totuș credem că chestiunea nu poate fi încă încheiată. Avem nevoie de un șir de *monografii* asupra talentelor adăpostite în satele noastre, de studii psihologice, biologice și sociale ale indivizilor creatori actuali, pentru a stabili *gradul talentului* și *puritatea primei forme*

